

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1175108/4

### בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב הראשי לישראל הרב דוד ברוך לאו – נשיא, הרב אליעזר איגרא, הרב א' אהרן כץ

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אלימלך דלבקוביץ)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר אביחיל צדוק)

הנדון: טענת צד לקנוניה של רעהו עם צד ג' שמכוחה גבה הלה מהם גביית יתר בשל פעולתו לפירעון חובם המשותף

### פסק דין

לפנינו ערעור על החלטת בית האזורי מיום כ"ב באלול תשע"ח (2.9.2018) שבה נאמר:

התקבלו תגובות ובקשות הצדדים ביחס לחלוקת הרכוש.

לאחר העיון, מבהיר בית הדין כי בדיון שנערך בתאריך כ"ד באייר תשע"ח (9.5.2018) במעמד הצדדים התקיים הליך גישור שבמהלכו הגיעו הצדדים להסכמות חלקיות ביחס לחלוקת הרכוש, אך הצדדים לא הקנו בקניין על ההסכמות הנ"ל, והן לא אושרו על ידי בית הדין ולא קיבלו תוקף של פסק דין.

כמו כן, גם ההסכם בנושא הרכוש שהצדדים חתמו עליו מחוץ לכותלי בית הדין לא אושר או קיבל תוקף בערכאה כלשהי.

לפיכך מודיע בית הדין לצדדים כי אם עד תום חגי תשרי לא יגיעו הצדדים להסכמות על חלוקת הרכוש, ימנה בית הדין כונס נכסים חיצוני לחלוקת הרכוש לפי חוק יחסי ממון בהתאם לקניין שהצדדים קיבלו בפני בית הדין.

לאחר מכן, בתאריך ג' בתשרי תשע"ט (12.9.2018), אשרר בית הדין את החלטתו על מינוי הכונס לפי הקניין שהיה בפניו.

בתאריך י"א בתשרי תשע"ט (20.9.2019) חזר בית הדין על החלטתו ונימוקו עימו כדלהלן:

הסכם הפרשה שהוצג כנספח לבקשה זו, כמו בבקשה הקודמת, כבר נדחה על ידי הצד השני בתואנה כי חתימת המשיב עליה בשעתו הייתה מתוך תרמית ומצג שווא שהוצג לו.

כבר נכתב בהחלטה הקודמת כי אין כל ערך להסכם גירושין שלא אושר על ידי ערכאה משפטית. הלוא זהו הרציונל שעומד בבסיס חוק יחסי ממון כי אין כל ערך להסכם גירושין שלא אושר על ידי ערכאה שיפוטית. זהו המקרה הקלאסי והמובהק ביותר עליו דיבר המחוקק: אישה שחויבה בקבלת גט; הוצאו נגדה צווי הגבלה בשל סרבנות חוזרת ונשנית (גם בדיון השלישי שנקבע לה לסידור גט עמדה היא בסרבנותה) – וכעת צץ לפתע הסכם פשרה שעניינו לעכב את פירוק השיתוף מחויב המציאות בנסיבות הנוכחיות.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

טענת בא כוחה של המבקשת שלפיה מרשתו לא קיבלה בקניין את חוק יחסי ממון – דינה להידחות על הסף. שני הצדדים קיבלו עליהם בדיון את חוק יחסי ממון והדבר גם נקבע בהחלטה שיפוטית שניתנה אז בדיון.

דרישת בא כוחה של המבקשת מהצד השני לאמץ הסכם פשרה עלום שלא אושר על ידי בית הדין, ובאותה נשימה ערעורו על קבלת מרשתו בדיון את חוק יחסי ממון הם דבר והיפוכו: הסכמה בערכאה שיפוטית – לא, אך הסכם פיראטי – כן! אין בכך אלא כדי להעיד על המשך התנהלותה הסרבנית של המבקשת והפעם גם בנושא חלוקת הרכוש.

עד כאן מדברי בית הדין האזורי.

נקדים ונאמר כי לאחר החלטות אלו נעשה הסכם גירושין חדש בבית הדין הגדול, הצדדים התגרשו, והדירה נמכרה וחולקה במסגרת חלוקת הרכוש. כך התייתרו חלקים מן הערעור המקורי. אף על פי כן נשאר הערעור פתוח כיוון שמהחלטת בית הדין האזורי עולה כי ההסכמות (הסכם לתשלום החוב והסכם פשרה) שאליהן הגיעו הצדדים עם עו"ד [ז'] אינן בתוקף כיוון שלא נתקבלו בקניין ולא קיבלו תוקף בבית הדין.

משום כך, גם אחר מכירת הדירה ותשלום החוב נשארה תלויה השאלה של תוקף ההסכם שבו התחייב המשיב לשלם חצי מן החוב, שבעטיו לטענתו נגבו ממנו כספים שלא כדין.

### העובדות המוסכמות על שני הצדדים

1. לצדדים הייתה דירה משותפת שהייתה אמורה להימכר ולהתחלק בין הצדדים.
2. לצדדים היו חובות לבנק שעמדו על כ-230,000 ש"ח (180,000 הלואות וכ-50,000 בגין פיגורים) והבנק פתח בהליכי הוצאה לפועל ומינוי כונס נכסים למימוש הדירה. אין חולק כי על שני הצדדים היה מוטל לפרוע את החוב הנ"ל. (סעיפים 47–49 בתגובת בא כוח המשיב מיום י"ז בסיוון)
3. בפגישה שהתקיימה בין הבעל, אביה של האישה ועו"ד יוסף [ז'] הוסכם שהצדדים יישאו בחובות בשווה ועו"ד [ז'] ידאג למצוא מימון ביניים לכיסוי החובות ולהסרת איום הבנק. בתאריך י"ד בסיוון תשע"ח (28.5.2018) נחתם הסכם שטו"ר צדוק חתם עליו מטעם הבעל. להלן נוסח ההסכם שנחתם:

הוסכם בין הצדדים שמהכספים הראשונים שיתקבלו אצל עורך הדין ישולמו חובותיהם המשותפים של הלקוחות ובכלל זה: שכר טרחת עורך דין הנ"ל אם עד אותו מועד טרם שולם, אגרות והוצאות הליך מכירת המקרקעין ומיסים (אם וככל שיהיו), חובות לבנק לאומי ו/או לצד ג' שכיסה חובות אלו, (תביעות כספיות ותיקי הוצאה לפועל), חובות לבנק לאומי למשכנתאות (כולל פיגורים ותיקים בהוצאה לפועל), משכנתא וכן חוב לחברת הדואר תיק הוצאה לפועל [...]

4. ביום ו' בתמוז תשע"ח (19.6.2018) נחתם הסכם בין הבעל לאישה והם חתמו על ייפוי כוח בלתי-חוזר להוספת הערת אזהרה לטובת החזר החוב לעו"ד [ז'], ואכן נרשמה אזהרה זו על שם שני הצדדים.

5. עו"ד [ז'] השיג מימון זמני ואפשר את מכירת הדירה וסגירת התיקים של ההוצאה לפועל.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

6. ביום י"ב במרחשוון תשע"ט (21.10.2018) נמכרה הדירה ובחווזה המכר נכתב שמתוך סך התמורה ישלמו הקונים לעו"ד [ז'] סך 232,231.03 ש"ח, וביום ה' בטבת תשע"ט (13.12.2018) עדכן בא כוח הקונים כי הכסף שולם והערות האזהרה נמחקו.

### טענות הצדדים

טענות הצדדים כפי שעולה מכתבי הטענות והדיון הן כדלהלן:

### טענות האישה

1. אין חולק כי יתרת החוב לבנק לאומי הייתה מתחילה כ-230,000 ש"ח (180,000 בתוספת של כ-50,000).
2. אין חולק כי היה על האיש כמו על האישה לשלם מחצית מן החובות.
3. אין חולק כי עו"ד [ז'] קיבל עליו להשיג מימון ביניים לחוב ולדחות את תשלום הצדדים למועד מכירת הדירה. תמורת זה קיבלו הצדדים עליהם שמתשלום הדירה יקבל עו"ד [ז'] סכום של 230,000 ש"ח.
4. אין חולק כי עו"ד [ז'] סילק את החוב שהיה על הצדדים וסגר את תיקי ההוצאה לפועל, כך אפשר את המכירה, ולבסוף נטל את הסכום הנ"ל מכספי המכירה.
5. כיוון שהחוב לבנק לאומי היה ידוע והוא סולק על ידי עו"ד [ז'], ממילא השאלה מהו הסכום ששילם עורך הדין לבנק איננה רלוונטית.
6. ההסכם מול עו"ד [ז'] הוא הסכם של בני הזוג עם צד ג', הוא מחייב את שניהם כלפיו והוא אינו זקוק לאישור ערכאה משפטית. הצדדים הסכימו למתן תוקף פסק דין ככל שיהיה צורך.
7. אין מקום לתביעת החזר כספים מן האישה שלא נטלה אותם.
8. אי אפשר לדון בתיק כינוס נכסים לאחר מכירה וחלוקת הרכוש, בתביעה חדשה להשבת כספים שגבה צד ג'.

### טענות האיש

1. ההסכמים נעשו מחוץ לבית הדין, לא קיבלו קניין עליהם, הם לא אושרו בבית הדין ולא קיבלו תוקף של פסק דין.
2. בהליכי גירושין כל הסכם מחייב אישור ערכאה משפטית.
3. בהסכם עצמו נכתב שהצדדים יאשרו את ההסכם בערכאה משפטית.
4. ההסכם נחתם במרמה ובמצג שווא, בהטעיה ובעושה.
5. ההסכם שנחתם על ידי הטוען הרבני שייצג את האיש, הוא לתשלום סגירת החוב בלבד מכספי הדירה.
6. עו"ד [ז'] הציג את עצמו כ'מגשר' ניטרלי והציג מצג שווא על יתרת חוב של 180,000 ש"ח בעודו יודע שכבר כוסה חלק מן החוב ויתרתו הייתה אז 115,000 ש"ח בלבד, בשל כך פנה הטוען הרבני לביטול ההסכם וייפוי הכוח לפני העסקה שבה נמכרה הדירה.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

7. ה'מגשר' המשיך לייצג את האישה נגד הבעל בהליכי בית המשפט.
8. הבעל חתם על הסכם המכר בלית ברירה כדי לא לסכל את המכר, אך בידיעה שאת ההתחשבנות הסופית יעשו אחר כך בבית הדין.
9. לסיכום: האישה שילמה 115,000 ש"ח (יתרת החוב המקורי) בתוספת 49,381 ש"ח (בגין הפיגורים) ובסך הכול: 164,381 ש"ח, אך דרשה מהבעל מחצית מ-232,312 ש"ח. לכן עליה להחזיר לבעל 33,965 ש"ח.

### טענות נוספות

במהלך הדיון הבהירו הצדדים עוד: בא כוח האיש טען גם שההסכם אינו בריתוקף משום שהוא חלק מהליך הגירושין וגם שאף לו היה הוא בתוקף הרי הוא נחתם תחת לחץ ובמצג שווא ולכן דינו להתבטל. בא כוח האישה טען כי ההסכם אינו צריך אישור בית דין משום שהוא לא הסכם הגירושין, ובסעיף 10 נאמר שרק ככל שיהיה צורך הוא יוגש לבית הדין. ובכל מקרה ההסכם הוא כלפי צד ג'.

### דיון והכרעה

כפי שהקדמנו תחילה בדיון שלפנינו הדירה כבר נמכרה והרכוש חולק. הדיון הוא רק אם האישה אמורה להחזיר כספים שקיבלה עבור חלקה בדירה, עקב הטענה שההסכם עם עו"ד [ז'] אינו תקף. (אין בפנינו את ההסכמים כולם כלשונם כפי שנחתמו על ידי הצדדים, והדיון הוא לפי העולה לפנינו בכתבי הטענות ובדיון).

לפי האמור בסעיף 2 לעובדות המוסכמות, עולה כי יתרת החוב שהייתה אמורה להיפרע מן הדירה בהוצאה לפועל אכן עלתה לכדי 230,000 ש"ח. בידי הצדדים לא הייתה אפשרות לפורעה כלל ללא מכירת הדירה, לפיכך היא הייתה אמורה להיפרע בכינוס נכסים מהדירה על ידי ההוצאה לפועל.

עו"ד [ז'] הציע כי הוא יטפל בהסדרת החוב מול הבנק וההוצאה לפועל ויאפשר את מכירת הדירה והוא ייטול את הסכום ממכירת הדירה. סידור זה הוא שהוסכם בהסכם והוא שנתבצע.

נדון קודם בטיבו של ההסכם שנעשה ואם הוא צריך אישור בית דין.

ראשית עלינו להגדיר בין מי למי נחתם ההסכם.

מבחינת העובדות נראה כי אף שהדיון על מקור החובות ועל איזון הנכסים בין הצדדים הוא נושא לדיון בבית הדין, מכל מקום הנושא שעמד על הפרק ושלשמו נכנס עו"ד [ז'] לתמונה היה הצלת הדירה מכונס הנכסים והאפשרות למימוש המכירה שנועדה לחלץ את הצדדים מהחוב ולאפשר את חלוקת הנכסים. לפיכך לא היה צורך לעשות הסכם על מקור החוב ועל האחריות ליצירתו, שהרי היה ברור שהחוב הוא על דירתם המשותפת ומוסכם היה על שניהם שהם יפרעו אותו לבנק בשווה. (על תשלום החובות מסכים גם בא כוח המשיב והוא מערער רק על הסכם הפשרה ועל הסכום לתשלום שנגבה מן המשיב.)

לשם כך היו הצדדים חייבים: א. להסמיך את עו"ד [ז'] לטפל בסילוק החוב ולאפשר את מכירת הדירה; ב. להבטיח לו את גביית הסכום לאחר המכירה מתמורת הדירה.

כיון שכך, ברור שההסכם שעליו עלינו לדון הוא ההסכם בין האיש והאישה לבין עו"ד [ז']. הסכם זה אומנם בא כדי לאפשר את מכירת הדירה ואת חלוקתה בין בני הזוג המתגרשים, אך

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

מכל מקום הוא אינו חלק מדיון הגירושין המתקיים בין האיש ובין האישה. לפיכך הסכם זה הוא ברקיימא גם אם לא הובא לפני בית הדין העוסק בהליך הגירושין, וגם אם לא קיבלו עליו האיש והאישה קניין ביניהם. חתימת שניהם על ההסכם מול עו"ד [ז'] אמורה לחייב אותם כלפי עו"ד [ז'], והיא כשאר הסכמים בין שליח המוציא הוצאות, פועל או קבלן לבין בעלי הבית. בהסכם כזה – אם הוא מחייב קניין – עלינו לדון בחתימת ההסכם אם דינה כקניין שטר או כקניין 'סיטומתא', או שנאמר שהחייב בהסכם כזה נוצר כמו בשכירות פועלים שביצוע הפעולה הוא מחייב את התמורה, וההסכם הוא רק סיכום התנאים לפעולה ולתמורה. בשני האופנים בני הזוג היו מחויבים לעו"ד [ז'] גם ללא אישור בית דין.

יתרה מזו לגבי ההסכם בין בני הזוג לעו"ד [ז'] – כיוון שהוא כבר גבה את תמורתו, הרי שאין מקום לשאלה זו כדי לחייב את בני הזוג בדבר, אלא כדי לערער בדיעבד על תוקף ההסכם ולתבוע השבת הכספים. וכיוון שברור שנעשתה פעולה על ידי עו"ד [ז'] והוא גבה תמורה עבור פעולתו, הדיון אמור להיות בין בני הזוג לבין עו"ד [ז']: אם הוא ביצע את מה שהבטיח ואם הוא גבה כפי שהיה מוסכם עימו.

על כן אנו עוברים לטענת האיש כי עורך הדין פעל בשם האישה להוציא ממנו כספים יותר ממה שהיה צריך לגבות, וממילא יש לזה השלכה לגבי חיוב האישה כלפיו. (נציין כי עו"ד [ז'] אכן לא נתן פירוט ולא ידוע לנו כיצד סילק את החוב.)

טענת המשיב היא כי עו"ד [ז'] פעל במצג שווא, הוציא הרבה פחות כסף וגבה הרבה יותר. האיש הביא אסמכתה כי הבנק קבל 115,000 ש"ח לפירעון החוב, ומכאן הוא מעלה טענה (שלא הוכחה) כי כיוון שעו"ד [ז'] מייצג את האישה (בהליכים אחרים שאינם לפנינו) הרי שהייתה זו מזימה ביניהם להוציא ממנו סכום גבוה הרבה יותר ממה שהיה נצרך בפועל ולשלשל את היתרה לכיסה של האישה.

לטענה זו של בא כוח האיש צריכים להוסיף ביאור שהרי הוסכם שיתרת החוב תחילה הייתה 230,000 ש"ח. לכן מוסיף בא כוח האיש שהאישה ובא כוחה פרעו לפני החתימה על הסכם הפשרה חלק מן ההלוואה, ועל כך טענת המשיב שכאשר החתימו אותו על הפשרה לתשלום מחצית מן ה-180,000 ש"ח לא גילו לו שבשעה זו כבר נפרע חלק מן ההלוואה. משום כך, טוען האיש, היה עליו לפרוע רק מחצית מן היתרה של 115,000 ש"ח וכי על האישה להשיב לו מחצית מיתרת הכספים שנגבו ממנו יותר מסכום זה. לזה הוא מוסיף כי משום כך חזר בו המשיב מההסכם ומייפוי הכוח שנתן לעו"ד [ז'] והכסף הוצא ממנו במרמה.

איננו מקבלים טענה זו, שהרי אין חולק שהייתה יתרת חוב של 230,000 ש"ח שעמדה לגבייה מיידית בהוצאה לפועל מדירת בני הזוג. יתרת חוב זו לבנק עם הוראת הגבייה נסגרה במלואה על ידי פעולות עו"ד [ז']. אם כן הרי הצדדים נהנו מסילוק כל החוב שרביץ עליהם.

גם אם נסכים להלוך לפי טענת האיש, כיוון שעו"ד [ז'] סילק את יתרת החוב הרי הוא צריך לגבות את שכר פעולתו משני הצדדים.

מהו שכר פעולתו?

המשיב מעלה טענה כי החוב סולק ב-115,000 ש"ח בלבד ולכן רק במחצית סכום זה הוא אמור להשתתף. טענה זו, מלבד שלא הוכחה שהרי ייתכן שהיו עוד תשלומים לבנק, היא גם בלתי-סבירה בעליל. יתרת החוב להוצל"פ הייתה 230,000 ש"ח שכללה 180,000 ש"ח חוב וכ-50,000 ש"ח ריבית פיגורים, ואלו היו אמורים להיגבות ממכירת הדירה. אם כן האפשרות שהבנק הסתפק ב-115,000 ש"ח בלבד (בעבור החוב המקורי) אינה סבירה בשום קנה מידה המצוי

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

בשוק. גם אם השיג עו"ד [ז'] מימון ביניים ופרע באותה עת חלק מן ההלוואה ואחר כך את השאר, הרי שגם את זה צריכים שני בני הזוג לשלם.

אומנם עדיין ישנה סבירות שעו"ד [ז'] הוא אדם המוכשר לדבר ויכול לבוא לבנק ולבקש הנחה ממחירו הכולל של החוב תמורת פירעון מיידי שיחסוך לבנק את הליך הגבייה באמצעות כונס נכסים והוצאה לפועל. כאן, גם אם איננו יודעים מהו סכום זה שעליו נתפשר עם הבנק, תעמוד השאלה מה הצדדים אמורים לשלם לעו"ד [ז'] בסיום ההליך – אם את הוצאותיו בלבד, או את מחיר ה'עבודה' שלו כפי שמקובל בשוק, או לחילופין לפי מה שהוסכם לפני כן.

כיוון שההסכם אינו נמצא בפנינו, לא ידוע לנו מעמדו של עו"ד [ז'] ופרטי התשלום עליו הוסכם. אם עו"ד [ז'] היה במעמד 'שליח' המוציא הוצאות וגובה אותן (ומקבל שכר טרחה בנפרד), הרי שעליו לגבות בסיום רק הוצאות ושכר הטרחה, ואילו ההנחה מהבנק – אם הייתה – שייכת למשלח, כמבואר בחושן משפט (סימן קפג סעיף ט ובנושאי כלים שם). אך אם הוא קיבל על עצמו לבצע פעולה כפועל או כקבלן ולסלק את החוב בכל אופן שהוא ולאפשר את מכירת הדירה, עליו לקבל שכר עבודתו כפי המקובל בשוק על עבודה כזו, או כפי מה שהוסכם. לשם כך צריך לבחון את ההסכם שנעשה בין הצדדים ולקבוע את המציאות.

כך או כך, אין חולק כי הצדדים נתנו בידי את האפשרות לגבות סכום השווה לסכום החוב שהיה ידוע להם, וחזקה שלא נתנו ייפוי כוח לסכום בלתי־מוגבל אלא רק לאותו סכום שהיה ידוע להם שהוא יתרת החוב העומדת לגבייה. עו"ד [ז'] אכן גבה סכום זה לפי ייפוי הכוח שקיבל. האם הוא גבה הרבה יותר ממה שמגיע לו או רק מה שהוסכם, או אולי עבד כשליח ולא נטל כלום? זוהי תביעה לבירור בין בני הזוג כלפי עו"ד [ז'] ולא בין בני הזוג לעצמם.

מסקנת הדברים היא שכיוון שעו"ד [ז'] גבה בפועל מהנכס של הזוג את הסכום שעליו קיבל ייפוי כוח משניהם, הרי שבאיזון הנכסים סכום זה יורד בשווה משני בני הזוג, או כשכר עבודה או כהנאה שנהנו ממנו בהסרת חובם המשותף שבלאו הכי היה נגרע מערך הנכס.

טענת בא כוח האיש על 'קנוניה' בין האישה עם השליח או הפועל – עו"ד [ז'] יכולה אולי לחייב את השליח מוציא ההוצאות, הפועל או הקבלן לברר את שליחותו או להישבע על מה שהוציא ונטל, ואכן ייתכן שהמשיב יתבע אותו על כך, אך כל עוד זה לא נעשה הרי הלה מוחזק ועל המשיב הראיה. גם אם יתברר שאכן נטל עו"ד [ז'] יותר ממה שמגיע לו, עדיין הטענה להשבת הכסף היא כלפיו. על זה להוסיף ולנסות להפריח השערה נוספת, שתהיה בנויה על ההנחה שעו"ד [ז'] נטל סכום שלא מגיע לו, ולטעון שהוא העביר חלק מן הכסף לאישה – זהו 'מגדל הפורח באוויר' הטעון הוכחה לפני שבאים לקזז מחלקה ברכוש.

### פסק דין ומתן הוראות

לסיכום:

א. ההסכם שנעשה בין בני הזוג לעו"ד [ז'] לא היה צריך לקבל תוקף פסק דין, והצדדים נתנו בידי כוח לגבות את שכרו והוצאותיו.

ב. יתרת החוב סולקה ושני הצדדים נהנו ממנה בשווה. הסכום שגבה עו"ד [ז'] ירד בשווה מהדירה המשותפת וכל טענה על גבייה מיותרת – דינה להיטען נגד עו"ד [ז'].

ג. נדחו ההשערות שהמערערת נהנתה יותר מהמשיב ואין עליה להשיב למשיב מאומה.

הערעור נדחה.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

פסק הדין מותר לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום ט"ו בתמוז התשע"ט (18.7.2019).

הרב א' אהרן כץ

הרב אליעזר איגרא

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה